

'IK WAS AFGESNEDEN VAN MIJN FAMILIE, EN DAARMEE OOK VAN MIJN IDENTITEIT. WAS IK NEDERLANDS? TSJECHISCH? JOODS?'

Bronja Prazdny (43) is een kind van vluchtelingen, zowel haar ouders als grootouders ontvluchtten hun geboorteland Tsjechoslowakije. Vijf jaar geleden besloot ze op zoek te gaan naar de sporen van haar onthechte familie.

'Ik ben geboren in Nederland, groeide op in Groningen, maar voelde me altijd anders. Ik heb gitzwart haar, een gelige huid en een vreemde achternaam. Op een klassenfoto van de lagere school sta ik tussen allemaal blonde kinderen. Als ik naar die foto kijk, kan ik nog de onrust voelen die ik toen had: wie ben je als je opgroeit in een land waar je ouders niet geboren zijn? Die vraag ging mij steeds meer bezighouden.

Mijn Joodse grootouders vluchtten uit Tsjechoslowakije voor de nazi's en later vluchtte mijn opa, na de dood van mijn oma, nog een keer voor de communisten. Mijn vader en moeder zijn als jongvolwassenen in de jaren zestig vanuit Tsjechoslowakije naar Nederland gevlucht en hebben elkaar hier op een cursus Nederlands ontmoet. Ze scheidten toen ik drie jaar was - mijn vader ging naar Amerika.

'Mijn zoons zijn de katalysator voor de zoektocht geweest. Ze zijn zeven en negen en hebben niet het onveilige gevoel van niet weten wie je bent'

Voor mij staat familie gelijk aan identiteit, door hen weet je wie je bent, waar je vandaan komt. Ik was afgesneden van mijn familie, en daarmee ook van mijn identiteit. Was ik Nederlands? Tsjechisch? Joods? Ik werd nieuwsgierig naar de familie van mijn moeder - ik groeide immers bij haar op. Mijn moeder sprak niet vaak over haar jeugd in Praag. Ze was vijftien toen haar moeder overleed en achtien toen haar vader, mijn opa, vluchtte voor het regime en haar alleen achterliet. Pas later ontdekte ze dat hij naar Engeland was gegaan. Ik was dertien toen ik mijn ooms en tantes in, toen nog, Tsjechoslowakije voor het eerst zag. Het was verwarrend. Nu zag ik eindelijk mijn familie, maar ik kon er nog niet veel mee. Ik sprak hun taal niet. Waar gingen hun verhalen over, waar moesten ze om lachen? Uiteindelijk ben ik me steeds minder met mijn achtergrond gaan bezighouden. Ik vond het ingewikkeld, het werd ook minder belangrijk voor me. Ik ging studeren, werd journalist, trouwde en kreeg twee zoontjes.

Vijf jaar geleden had ik toch de behoefte om te weten wat er precies was gebeurd. Hoe was de familie uiteengevallen? Waar was iedereen naartoe gegaan? Waarom? Mijn zoons zijn eigenlijk de katalysator voor die zoektocht geweest. Ze zijn zeven en negen en hebben niet het onveilige gevoel van niet weten wie je bent. Dat hele vluchtelingenaspect is geen deel van hun leven, terwijl het bij mij wel zijn sporen heeft nagelaten. Mijn ouders spraken nooit over vroeger. Mijn vader, die ik een keer per jaar zag, heeft me ooit, in nog geen tien minuten, zijn verhaal verteld. Over hoe hij was gevlucht. Hij zei dat ik het nooit aan iemand mocht vertellen. Dat is wat vluchten met mensen doet. Als je alles moet achterlaten voel je geen binding meer met anderen, dan ben je letterlijk en figuurlijk afgesneden. Dat gevoel wilde ik doorbreken, ik wilde ergens bij horen. Daarom was het belangrijk om mijn eigen verhaal rond te maken. Het werd een zoektocht naar mijn familie én naar mezelf. Hoewel mijn moeder het moeilijk vindt om over haar jeugd te praten, heb ik haar een jaar lang geïnterviewd, elke vrijdagochtend op de witte zolderkamer bij haar thuis. Ik vind het heel mooi dat mijn moeder dit voor mij heeft willen doen. Het waren bijzondere gesprekken; emotioneel, intens, verdrietig en soms ook heel leuk. We hebben ook veel gelachen. We zijn samen naar Tsjechië geweest, waar we in de archieven een brief van mijn opa vonden. De brief waarin hij schrijft dat hij naar Engeland was gevlucht. Mijn moeder heeft die brief nooit gekregen, die werd destijds onderschept door de geheime dienst. Zij was op een dag gewoon haar vader kwijt, met alle gevolgen van dien.

Door haar verhaal te vertellen, heeft mijn moeder de leegte gevuld die ik voelde. Door haar weet ik beter wie ik ben. Ik weet dat zij zich net als ik anders voelt. Ze was bijvoorbeeld Joods, maar haar ouders hebben haar na de Tweede Wereldoorlog laten dopen met het idee dat dat veiliger was. Vervolgens vluchtte iedereen naar andere landen en kwam zij in Nederland terecht. Haar familie is versnipperd over de hele wereld, zij moest net als ik *dealen* met de vraag: waar hoor ik thuis? Door mijn moeder weet ik dat nu. Ik hoor hier thuis, in Nederland. In Groningen. ■

Over de zoektocht naar haar familie schreef Bronja het boek *Verloren Taal*, dat in januari verschijnt bij Nieuw Amsterdam.

TEKST NATHALIE DE GRAAF (PORTRAIT MARTINE EN GLANCY) EN SASKIA SMITH (BRONJA)
FOTOGRAFIE BREND VAN LEEUWEN MET DANK AAN OBERLAND, GRONINGEN (PORTRAIT BRONJA)

